

SOS TELEFON

za žene i decu žrtve nasilja
Beograd

3 3 - 4 7 - 0 0 7

E-mail: sostelefon@eunet.yu

www.sos-telefon-beograd.org.yu

Tražimo promenu zakona radi veće zaštite žena i dece

Novi Porodični zakon (od 24.2.2005.) i Krivični zakonik (od 29.9.2005.) doveli su u nepovoljan položaj žene i decu koja ne žive sa oba roditelja. Iako u odredama uvek nema odrednice pola, na osnovu prakse znamo na koga se odnose tj. ko je oštećena strana, da su to žene i deca.

Zahtevamo da se izvrše izmene i dopune Porodičnog zakona i Krivičnog zakonika kako bi sve žene i deca ostvarivala svoja prava i bila kroz zaprećene veće sankcije zaštićenija od nasilja.

Prezentujemo pregled odredbi i predlažemo izmene i dopune

Odredbe PORODIČNOG ZAKONA, kojima su date novine su na štetu žena i dece.

Najveća nepravda prema ženama nastala je uvođenjem pravnog standarda **očigledne nepravde** za dužnika izdržavanja, kojom je on formalno dobio mogućnost izbegavanja plaćanja izdržavanja.

Kod nas je zbog ekonomske situacije rasprostranjen *rad na crno*, dužniku je omogućeno neplaćenje izdržavanja, jer se njegov rad odnosno svi prihodi teško mogu utvrditi. Kada dužnik ne daje izdržavanje - institucije upućuju ženu da traži da decu izdržavaju najčešće njeni roditelji. Kako ni oni uglavnom nisu u mogućnosti davati izdržavanje, obaveza prelazi na ustanove socijalne zaštite - centre socijalnog rada, koji najčešće ne raspolazu finansijskim sredstvima za podmirenje potreba izdržavanja, tako deca ostaju bez dela izdržavanja. Drugi roditelj mora imati obavezu izdržavanja deteta i majke deteta.

Zato zahtevamo u Porodičnom zakonu:

Prvo: da se u članu 153. briše stav 2. koji glasi: „Nema pravo na izdržavanje majka ako bi prihvatanje njenog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za oca”. **Dužnik izdržavanja mora imati obavezu da daje (barem) minimalnu sumu izdržavanja.**

Drugo: institut očigledne nepravde treba **brisati** i u članu 151. stav 3. koji glasi: „Nema pravo na izdržavanje supružnik ako bi prihvatanjem njegovog zahteva za izdržavanje predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog supružnika”.

Treća negativna novina je **ograničenje trajanja izdržavanja supružnika na period od najviše pet godina** prema članu 163. stav 2. koji glasi: „Izdržavanje supružnika posle prestanka braka ne može trajati duže od pet godina”

Neophodno je priznati prava proistekla iz dugogodišnjeg ostvarivanja bračnih dužnosti. Data odstupanja drugim odredbama, pravo na izuzetnu mogućnost produženja izdržavanja, obaveznik izdržavanja može lako osporiti, zbog instituta *očigledne nepravde*.

U skladu sa iznetim **tražimo da se iz KRIVIČNOG ZAKONIKA**

u članu 195. briše stav 3. koji glasi:

„Neće se kazniti učinilac dela iz stava 1. ovog člana, ako iz opravdanih razloga nije davao izdržavanje”.

Član 195. Nedavanje izdržavanja

1. Ko ne daje izdržavanje za lice koje je po zakonu dužan da izdržava, a ta dužnost je utvrđena izvršnom sudskom odlukom ili izvršnim poravnanjem pred sudom ili drugim nadležnim organom, u iznosu i na način kako je to odlukom odnosno poravnanjem utvrđeno,
kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.

2. Neće se kazniti učinilac dela iz stava 1. ovog člana, ako iz opravdanih razloga nije davao izdržavanje.

3. Ako su usled dela iz stava 1. ovog člana nastupile teške posledice za izdržavano lice,
učinilac će se kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine.

4. Ako izrekne uslovnu osudu, sud može odrediti obavezu učiniocu da izmiri dospele obaveze i da uredno daje izdržavanje.

Iz prakse poznato je da je i do donošenja novog zakona bilo problema sa davanjem odnosno izbegavanjem plaćanja izdržavanja i umesto pooštavanja sankcija - zakonodavac je dao mogućnost da se ne daje izdržavanje, čime su oštećeni primaoci izdržavanja, pre svega deca. Država je potpisnica Konvencije OUN o pravima deteta, a datim odredbama, uskraćivanjem izdržavanja, krši prava deteta i time onemogućava njegov pravilan razvoj.

U KRIVICNOM ZAKONIKU tražimo i sledeće:

Da se u odredbi **Nasilje u porodici**, član 194. briše u stavu 4. drugi red, a da umesto njega stoji: „učinilac će se kazniti zatvorom od deset do četrdeset godina”.

Dati predlog je u skladu sa stavovima 2., 7. i 8. iz člana 114. Smrt člana porodice nastala usled nasilja u porodici ne može se drugačije tretirati nego kao *teško ubistvo*, što je i dato u članu 114. koji se teško dokazuje i retko primenjuje zbog postojećeg člana 194. *Nasilja u porodici*. Presentujemo oba člana.

Nasilje u porodici - član 194.

1. Ko primenom nasilja, pretnjom da će napasti na život ili telo, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, telesni integritet ili duševno stanje člana svoje porodice,
kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine.
2. Ako je pri izvršenju dela iz stava 1. ovog člana korišćeno oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo podobno da telo teško povredi ili zdravlje teško naruši,
učinilac će se kazniti zatvorom od tri meseca do tri godine.
3. Ako je usled dela iz st. 1. i 2. ovog člana nastupila teška telesna povreda ili teško narušavanje zdravlja ili su učinjena prema maloletnom licu,
učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina.
4. **Ako je usled dela iz st. 1, 2. i 3. ovog člana nastupila smrt člana porodice, učinilac će se kazniti zatvorom od tri do dvanaest godina.**
5. Ko prekrši mere zaštite od nasilja u porodici koje mu je sud odredio na osnovu zakona,
kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do šest meseci.

drugi

Teško ubistvo – član 114.

Zatvorom najmanje deset godina ili zatvorom od trideset do četrdeset godina kazniće se:

1. ko drugog liši života na svirep ili podmukao način;
2. **ko drugog liši života pri bezobzirnem nasilničkom ponašanju;**
3. ko drugog liši života i pri tom sa umišljajem dovede u opasnost život još nekog lica;
4. ko drugog liši života pri izvršenju krivičnog dela razbojništva ili razbojničke krađe;
5. ko drugog liši života iz koristoljublja, radi izvršenja ili prikrivanja drugog krivičnog dela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda;
6. ko liši života službeno ili vojno lice pri vršenju službene dužnosti;
7. **ko liši života dete ili bremenitu ženu;**
8. **ko liši života člana svoje porodice kojeg je prethodno zlostavljao;**
9. ko sa umišljajem liši života više lica, a ne radi se o ubistvu na mah, ubistvu deteta pri porođaju ili ubistvu iz samilosti.

Zaprećena kazna iz člana 194. st. 4. je mala, nema preventivno-zaštitnu ulogu. Iz prakse je poznato da nasilnici govore ženama *odrobijaću te par godina*, a kada bi imali u vidu da je kazna i do 40 godina pretpostavljamo da bi ubistava žena bilo manje. Žene umiru od fizičke torture, silnih batina, mučene, zlostavljane više puta, a za nasilnike predvideti kaznu od samo tri do dvanaest godina nema dovoljno preventivno dejstvo zaštite od nasilja odnosno adekvatnu kaznu za počinjeno nasilje.

Uz to u odnosu na čl. 194. st. 4. zaprećena je veća kazna i kada je u pitanju *obično* ubistvo u članu 113. gde su akteri uglavnom muškarci. Sankcija je veća, znači li to da je muški život vredniji?

Ubistvo - član 113.

Ko drugog liši života,
kazniće se zatvorom od pet do petnaest godina.

ZAHTEVAMO i da se poveća sankcija za krivično delo rodoskrvnjenje - član 197. u odredbama *Protiv braka i porodice*, koji glasi:

Rodoskrvnjenje - član 197.

Punoletno lice koje izvrši obljubu ili sa njom izjednačen polni čin sa maloletnim srodnikom po krvi u pravoj liniji ili sa maloletnim bratom, odnosno sestrom,

kazniće se zatvorom do tri godine.

Zaprećena kazna je niska i nelogična u odnosu na čl. 181. st. 2. i 3.

Obljuba zloupotrebom položaja – član 181.

1. Ko zloupotrebom svog položaja navede na obljubu ili sa njom izjednačen čin lice koje se prema njemu nalazi u odnosu kakve podređenosti ili zavisnosti,
kazniće se zatvorom od tri meseca do tri godine.

2. Nastavnik, vaspitač, staralac, usvojilac, **roditelj**, oćuh, maćeha ili drugo lice koje zloupotrebom svog položaja ili ovlašćenja izvrši obljubu ili sa njom izjednačen čin sa maloletnikom **koji mu je poveren** radi ućenja, vaspitavanja, staranja ili nege,

kazniće se zatvorom od jedne do deset godina.

3. Ako je delo iz stava 2. ovog člana učinjeno prema detetu,
učinilac će se kazniti zatvorom **od dve do dvanaest godina.**

- | |
|---|
| <p>4. Ako je delo iz st. 1. do 3. ovog člana imalo za posledicu trudnoću, učinilac će se kazniti za delo iz stava 1. zatvorom od šest meseci do pet godina, za delo iz stava 2. zatvorom od dve do dvanaest godina, a za delo iz stava 3. zatvorom od tri do petnaest godina.</p> <p>5. Ako je usled dela iz stava 3. ovog člana nastupila smrt deteta, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do osamnaest godina.</p> |
|---|

Ovim članom kada se radi o srodnicima, roditeljima, odnosno **roditeljem kome je dete povereno**, njemu je zaprećena veća sankcija. Znači, roditelj koji je u braku, potpunoj porodici, a seksualno zloropotrebi dete biće manje kažnjen nego roditelj koji sam vrši roditeljsko pravo. Na ovakav način ne trebamo štiti članove porodice. Kazna u članu 197. treba da je kao u članu 181.

Zato tražimo da se u član 197. unese ista kazna kao u članu 181. ili veća, od tri do dvanaest godina. Ako već porodica ima tretman osnovne ćelije društva njeni najnemoćniji članovi moraju biti zaštićeniji. Zaprećena sankcija do tri godine znači da neko okrivljen za rodoskrnavljenje može dobiti kaznu i mesec dana. Neophodno je imati u vidu i da seksualno nasilje nad decom ostavlja najdugotrajnije traume, ponekad doživotne.

U interesu dece predlažemo i:

Da se briše u članu 181. stav 5.:

„Ako je usled dela iz stava 3. ovog člana nastupila smrt deteta, učinilac će se kazniti zatvorom od pet do osamnaest godina.”,

a da isti stav glasi:

„Ako je usled dela iz stava 3. ovog člana nastupila smrt deteta, učinilac će se kazniti zatvorom od deset do četrdeset godina”.

Isto uneti i u član 180. (Obljuba sa detetom) stav 3. kao i u ostale odredbe gde usled nasilja nad detetom dođe do njegovog lišavanja života. Ne sme biti opravdanja, olakšavajućih okolnosti, za one koji najbepomoćnijima oduzmu život.

===

Naši predlozi su u skladu sa zakonima koji su usvojeni u susednim i državama EU.